

Marek Stokłosa

Konferencja naukowa z okazji 50-lecia kwartalnika "Prawo Kanoniczne"

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 51/1-2, 280-295

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KONFERENCJA NAUKOWA Z OKAZJI 50-LECIA KWARTALNIKA „PRAWO KANONICZNE”

Przypadający w tym roku jubileusz 50-lecia kwartalnika „Prawo Kanoniczne”¹ stał się okazją do zorganizowania specjalnej konferencji naukowej, która odbyła się 12 grudnia 2007 roku. Jej organizatorem i gospodarzem był Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Rozpoczynając konferencję, Dziekan Wydziału, ks. prof. dr hab. Józef Wroceński, podkreślił, że Wydział pragnął uczcić ten jubileusz nie tylko wydając specjalny numer „Prawa Kanonicznego” – z zawartością pięćdziesięciu roczników czasopisma (od 1958 do 2007 roku), ale także organizując konferencję naukową. Została ona tak pomyślana, aby przez odpowiedni dobór referatów przekonać jej uczestników i czytelników o wartości naukowej periodyku, tak bardzo zasłużonego dla polskiej i światowej kanonistyki. Jak zauważył Ksiądz Dziekan, wielu kanonistów publikujących wyniki swoich badań naukowych na łamach kwartalnika „Prawo Kanoniczne” miało wpływ na rozwój prawa kanonicznego nie tylko w Polsce, a także pełniło i nadal pełni ważne funkcje w Kościele. Wielu z nich przecierało szlak w polskiej kanonistyce, np. ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański (teoria prawa kościelnego), śp. ks. prof. dr hab. Marian Myrcha (kościelne prawo karne), czy ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski (prawo małżeńskie). Ksiądz Dziekan Wroceński skierował słowa uznania także pod adresem redaktorów naczelnych czasopisma oraz członków redakcji i rad naukowych, doceniając ich pracę. Następnie serdecznie powitał Jego Magnificencję ks. prof. dr hab. Ryszarda Rumianka, dziękując Księdzu Rektorowi UKSW za życzliwość okazaną Wydziałowi Prawa Kanonicznego, oraz przybyłych gości, prelegentów konferencji naukowej, pracowników Wydziału Prawa Kanonicznego i studentów reprezentujących ten Wydział. Na zakończenie swego wystąpienia Ksiądz Dziekan poprosił Księdza Rektora UKSW o uroczyste otwarcie konferencji naukowej.

Jego Magnificencja ks. prof. dr hab. Ryszard Rumianek, otwierając konferencję, przypomniał, że w 2004 roku Wydział Prawa Kanonicznego świętował jubileusz 50-lecia istnienia, natomiast w 2007 roku taki sam jubileusz obchodził periodyk naukowy „Prawo Kanoniczne”. Tym samym już 4 lata po erygowaniu swej działalności Wydział posiadał swoje czasopismo naukowe poświęcone studiom prawnohistorycznym, któremu od początku nadano formułę otwartości. Polegała ona z jednej strony na tym, że kwartalnik służył nie tylko pracownikom

---

¹ Kwartalnik powstał w 1958 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej, a od 1999 roku jego wydawanie kontynuuje Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Wydziału, umożliwiając im publikowanie artykułów i opracowań, ale na jego łamach zamieszczali swe artykuły również kanoniści z innych ośrodków naukowych, także spoza Polski. Z drugiej strony otwartość ta zaowocowała publikacjami także z innych dziedzin nauki: prawa, prawa rzymskiego, teorii i teologii prawa, prawa wyznaniowego i konkordatowego, historii Kościoła i jego instytucji, eklezjologii czy socjologii. W ciągu półwiecza w „Prawie Kanonicznym” ukazały się prawie dwa tysiące artykułów.

W dalszej części swego wystąpienia Ksiądz Rektor podkreślił, że jubileusz 50-lecia kwartalnika to także święto uczelni, gdyż jego sukcesy rozstawiają uniwersytet. Jubileusz to powód do dumy, nie należy więc zapominać o tych, którzy przyczynili się do rozwoju czasopisma, a odeszli już do wieczności (śp. ks. prof. dr hab. Marian Myrcha – założyciel i pierwszy długoletni redaktor naczelny, ks. prof. dr hab. Tadeusz Pawłuk – drugi długoletni redaktor naczelny), a także o wielu innych wybitnych kanonistach troszczących się o wysoką jakość swoich badań naukowych i zapewniających czasopismu wysoki poziom.

Na zakończenie Ksiądz Rektor życzył Wydziałowi Prawa Kanonicznego, aby nadal zajmował on czołowe miejsce w polskiej kanonistyce i by jego pracownicy naukowo rozwijali swoje badania, zapewniając kwartalnikowi dotychczasową, a nawet jeszcze lepszą jakość naukową. Wszystkim uczestnikom konferencji życzył zaś owocnych obrad i miłego świętowania jubileuszu.

Następnie Dziekan Wydziału, ks. prof. dr hab. Józef Wroceński, poprosił ks. prof. dr hab. Henryka Stawniaka, Prodziekana Wydziału, o przewodniczenie obradom pierwszej sesji oraz o ukonstytuowanie jej prezydium. Rozpoczynając sesję przedpołudniową, przewodniczący zaprosił do stołu prezydiального trzech pierwszych prelegentów: ks. prof. dr hab. Remigiusza Sobańskiego, ks. prof. dr hab. Wojciecha Góralskiego oraz ks. prof. dr hab. Juliana Kałowskiego.

Pierwszy referat pt. *Proces odnowy soborowej na podstawie publikacji zawartych w kwartalniku „Prawo Kanoniczne”* wygłosił ks. prof. Sobański. Zaczął od sprecyzowania tematu, ponieważ *proces odnowy soborowej* jest zjawiskiem ciągłym. Nie ma żadnej trudności, jak zauważył Ksiądz Profesor, w ustaleniu początku tego procesu – zbiega się on z zapowiedzią zwołania II Soboru Watykańskiego. Natomiast pewną trudność stanowi śledzenie jego przebiegu, bo obejmuje on także ustawodawstwo posoborowe, Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku oraz recepcję owego kodeksu. Biorąc pod uwagę niemożliwość omówienia w krótkim czasie tak szerokiego tematu, jak proces odnowy soborowej, autor ograniczył się do omówienia zagadnień związanych z przygotowaniem do soboru i jego obradami oraz z odnową soborową, poruszonymi na łamach kwartalnika.

W pierwszym numerze „Prawa Kanonicznego”, który ukazał się w 1959 roku – jako numer 1 (1958) – został zamieszczony artykuł podpisany przez ks. Stefana

Sołtyszewskiego. W tekście – oprócz złożenia hołdu Janowi XXIII, wybrane mu na namiestnika Chrystusa 28 października 1958 roku – przywołano słowa tego papieża zapowiadające zwołanie Soboru Watykańskiego II oraz synodu diecezji rzymskiej i modyfikację prawa kanonicznego (z 25 stycznia 1959 roku). W następnych numerach – aż do numeru 1-2 (1962) – w rubryce zatytułowanej *Z przygotowań do II Watykańskiego Soboru Powszechnego* zamieszczano relacje z przygotowań do soboru. Prelegent wykazał, że pierwsze numery kwartalnika cechuje pewien „minimalizm” publikacji dotyczących problematyki soborowej. Właściwie została ona ukazana tylko w jednym artykule – autorstwa ks. Mirosława Szegdy, zatytułowanym *Drugi Sobór Watykański a zjednoczenie chrześcijan Wschodu i Zachodu*, zamieszczonym w numerze 3-4 (1960). Natomiast omówienie spraw organizacyjno-proceduralnych każdej sesji soboru ukazywało się w kwartalniku dzięki publikacjom ks. bp. Walentego Wójcika. Brak zainteresowania samym soborem był spowodowany utrwaloną po I Soborze Watykańskim opinią, iż wraz z dogmatem o nieomyślności papieskiej zakończyła się epoka soborów, ponieważ papież, korzystając z dogmatu i po konsultacji episkopatów, może zadekretować wszystko. Jednak ten „minimalizm” w „Prawie Kanonicznym” harmonizował z myśleniem ówczesnego Kościoła w Polsce, którego propozycje dotyczące przedmiotu obrad soboru także nie posuwały się zbyt daleko.

W dalszej części referatu Prelegent przedstawił echo odnowy soborowej, które w kwartalniku „Prawo Kanoniczne” wyraziło się w publikacjach o prawie posoborowym, jego komentarzach oraz artykułach. Prace o prawie posoborowym autorstwa m.in. księży profesorów Sołtyszewskiego, Szafrrowskiego, Żurowskiego i Pawluka zaczęły sukcesywnie ukazywać się od numeru 3-4 (1966). Były to, jak zauważył Prelegent, teksty wybitnych fachowców, obeznanych z prezentowaną materią i niestroniących w swoich badaniach naukowych od uwag merytorycznych i praktycznych. Część artykułów stanowiły referaty wygłoszone przez tych wybitnych naukowców na zebraniach naukowych czy sympozjach organizowanych przez Wydział Prawa Kanonicznego ATK. Mówiąc o aktywności Wydziału Prawa Kanonicznego ATK, zdaniem ks. prof. dr. hab. Remigiusza Sobańskiego, nie można nie wspomnieć inicjatyw o. prof. Joachima Bara i ks. prof. Edwarda Szafrrowskiego. Pierwsze przedsięwzięcie, które zostało zaakceptowane przez Radę Wydziału 13 listopada 1967 roku i zrealizowane przez ten Wydział, dotyczyło zespołowego opracowania podręcznika prawa kanonicznego – z uwzględnieniem dokumentów ustawodawczych Soboru Watykańskiego II i Stolicy Apostolskiej. Natomiast projekt ks. prof. Edwarda Szafrrowskiego z dnia 26 kwietnia 1967 roku dotyczył opublikowania na łamach kwartalnika „Prawo Kanoniczne” dokumentów związanych z ostatnim soborem i działalnością Stolicy Apostolskiej. Faktycznie projekt ten został zrealizowany przez samego pomysłodaw-

cę, bowiem sukcesywnie od numeru 3-4 (1968) zaczęły ukazywać się powyższe dokumenty w języku łacińskim i równocześnie ich tłumaczenia na język polski.

Następnie ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański przypomniał opublikowane w periodyku „Prawo Kanoniczne”, inspirowane uchwałami soboru, artykuły ogólne z dziedziny prawa kanonicznego. Zaczęły się one ukazywać w 1967 roku, a ich autorami byli: ks. prof. Marian Żurowski, ks. prof. Remigiusz Sobański oraz ks. prof. Władysław Rymarz. Prelegent wspomniał także o artykule z zakresu teologii prawa kościelnego autorstwa ks. prof. Mariana Żurowskiego, opublikowanym w numerze 1-2 (1967). Postulat uprawiania tej dyscypliny wiedzy miał swe źródło w nauce Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza w Konstytucji *Lumen gentium*. Chociaż artykuły z tej dziedziny publikowane w czasopiśmie wydziałowym nie ukazywały się jako pierwsze w świecie, to – jak zauważył Prelegent – stanowiły inspirację, ponieważ od 1968 roku teologia prawa kościelnego stała się przedmiotem obowiązkowym na Wydziale Prawa Kanonicznego ATK.

Ksiądz prof. Remigiusz Sobański zaznaczył, że najwięcej miejsca wśród publikacji związanych z soborem i odnową posoborową zajmują teksty omawiające i komentujące ustawodawstwo posoborowe. Stwierdził on również, że przeglądając numery „Prawa Kanonicznego” z lat tuż po soborze, łatwo zauważyć, iż tekstom inspirowanym przez sobór towarzyszą prace o charakterze historycznym oraz badawczym, sięgające do klasycznej epoki prawa kościelnego. Prelegent z przykrością zauważył też, że ostatni artykuł dotyczący tej epoki został opublikowany na łamach czasopisma wydziałowego w 1988 roku i – niestety – nie było to studium autorstwa pracownika Wydziału. Kończąc swoje wystąpienie, ks. prof. Sobański zachęcił wszystkich uprawiających kanonistykę, aby w swoich badaniach naukowych sięgali do przeszłości, do historii prawa kanonicznego, bez której można zrozumieć literalnie bieżące ustawy, ale nie można zrozumieć prawa kanonicznego.

Temat następnego referatu, wygłoszonego przez ks. prof. dr hab. Wojciecha Góralskiego, brzmiał: *Problematyka małżeństwa i rodziny w kwartalniku „Prawo Kanoniczne”*. Już na wstępie Prelegent podkreślił, że problematyka małżeństwa i rodziny zajmowała czołowe miejsce wśród publikacji zamieszczanych w kwartalniku „Prawo Kanoniczne”. Potwierdzeniem tej tezy jest opublikowanie w ciągu pół wieku istnienia kwartalnika 120 artykułów, nie licząc recenzji oraz tekstów źródłowych (57 prac do 1983 roku i 63 już po wejściu w życie nowego KPK). Autor referatu zaznaczył, że omówi problematykę małżeństwa i rodziny w publikacjach „Prawa Kanonicznego” w świetle tekstów z dziedziny prawa małżeńskiego materialnego pod regulacjami KPK z 1917 roku i KPK z 1983 roku, pomijając publikacje z zakresu prawa małżeńskiego formalnego (procesowego). Według Prelegenta, temat ten można podzielić na kilka zagadnień:

1. pojęcie małżeństwa (jego cele, istotne przymioty i charakter sakramentalny oraz miłość małżeńska),
2. przygotowanie do małżeństwa,
3. przeszkody małżeńskie,
4. zgoda małżeńska,
5. forma zawarcia małżeństwa,
6. małżeństwo mieszane,
7. inne kwestie, które nie kwalifikują się do wymienionych zagadnień.

Niemożliwe jest, jak zauważył ks. prof. Góralski, precyzyjne omówienie w tak krótkim czasie zagadnień poruszanych przez kanonistów w publikacjach na łamach kwartalnika, dlatego też ograniczył się do kwestii najczęściej poruszanej (aż w 49 publikacjach) oraz najbardziej istotnej, a zarazem złożonej, którą jest konsensus małżeński. Wyraził nadzieję, iż całość jego referatu zostanie opublikowana w kwartalniku. Ksiądz prof. Góralski omówił 24 prace dotyczące zgody małżeńskiej, opublikowane przed promulgowaniem nowego KPK w 1983 roku. Autorami tych prac są: ks. Tadeusz Pawluk, ks. Antoni Stankiewicz, ks. Edmund Przekop, ks. Piotr Skowronek, ks. Marian Pastuszko, ks. Wojciech Góralski, ks. Michał Wyszyński, ks. Józef Krukowski, ks. Marian Żurowski, ks. Jerzy Laskowski, ks. Marian Fąka, a także włoski kanonista Pio Ciprotti. Przedmiotem ich studiów dotyczących zgody lub wad zgody małżeńskiej były m.in. takie kwestie, jak: brak uświadomienia co do natury małżeństwa, wpływ stanu odurzenia alkoholowego na ważność umowy małżeńskiej, homoseksualizm jako przyczyna nieważności małżeństwa (nowatorskie studium ks. Antoniego Stankiewicza, opracowane w świetle orzecznictwa Roty Rzymskiej w latach 1956-1976), błąd faktyczny co do przymiotu osoby, symulacja zgody małżeńskiej (autorem zdecydowanej większości publikacji był ks. Marian Pastuszko), przymus i bojaźń jako wady zgody małżeńskiej, małżeństwo zawierane pod warunkiem, a także niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich jako tytuł nieważności małżeństwa.

Następnie Prelegent dokonał analizy artykułów i rozpraw opublikowanych po promulgowaniu przez Jana Pawła II nowego KPK, czyli w drugim 25-leciu istnienia „Prawa Kanonicznego”. Jak zauważył, problematyka sakramentu małżeństwa w zakresie zgody małżeńskiej w KPK z 1983 roku w stosunku do poprzedniej kodyfikacji została znacząco wzbogacona. Dlatego też przedmiotem największego zainteresowania kanonistów publikujących w „Prawie Kanonicznym” był kan. 1095, nn. 1-3, mówiący o trzech formach niezdolności konsensualnej. Autorami publikacji (w sumie aż 13 prac) są: ks. Marian Żurowski, ks. Wojciech Góralski, ks. Ryszard Sztuchmiller, ks. Henryk Stawniak, ks. Stanisław Kosowicz i ks. Remigiusz Sobański. Pozostałe zagadnienia w zakresie zgody małżeńskiej,

które stały się obiektem studium kanonistów, to kanony: 1097 § 2 KPK (błąd co do przymiotu osoby), 1098 KPK (błąd spowodowany podstępem) oraz 1099 KPK (błąd prawny). Autorami poszczególnych publikacji są: ks. Wojciech Góralski, ks. Marian Rola, ks. Piotr Majer, ks. Antoni Stankiewicz oraz ks. Grzegorz Leszczyński. Ponadto 5 prac poświęcono różnym kwestiom dotyczącym zgody małżeńskiej. Ich autorami są księża: Wojciech Góralski, Ryszard Sztuchmiller i Stanisław Kosowicz.

W zakończeniu wystąpienia ks. prof. Wojciech Góralski przywołał dane statystyczne mówiące o pracach z poszczególnych dziedzin prawa małżeńskiego opublikowanych na łamach kwartalnika „Prawo Kanoniczne” oraz o ich autorach. Jak już wspomniano, że 120 artykułów i rozpraw aż 49 dotyczy konsensusu małżeńskiego. Prelegent podkreślił liczby: 45 autorów, w tym 5 reprezentujących ośrodki zagraniczne, 23 pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału Prawa Kanonicznego ATK, później UKSW (w sumie 85 prac), natomiast pozostali (22) reprezentowali inne ośrodki naukowe. Mówiąc o liczbie prac, ks. prof. Góralski zauważył również, że od 1990 roku zaczęło się ukazywać drugie czasopismo wydziałowe – „Ius Matrimoniale”, publikujące prace dotyczące kościelnego prawa małżeńskiego i rodzinnego. Kończąc swe wystąpienie, Referent podkreślił, że studia ukazujące się na łamach „Prawa Kanonicznego” podejmowały znaczące kwestie, często opierając się na orzecznictwie Roty Rzymskiej i przyczyniając się tym samym do rozwoju kanonicznego prawa małżeńskiego.

Trzeci Prelegent, ks. prof. dr hab. Julian Kałowski, wygłosił referat nt. *Problemy dotyczące instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego zawarte w kwartalniku „Prawo Kanoniczne”*. Na wstępie Mówca opowiedział o różnorodnych trudnościach, które napotykali autorzy publikujący w „Prawie Kanonicznym”, dotyczących spraw technicznych (odpowiednie przygotowanie tekstu do druku; określona liczba znaków drukarskich na stronie oraz cenzura). W tej ostatniej kwestii istniały specjalne tajne instrukcje, mówiące o tym, co należało z artykułu wykreślić przed oddaniem go do druku. Oczywiście zdarzało się, jak zaznaczył Prelegent, że po cenzurze wracał inny tekst niż oddany do druku. Przy analizie pewnych zagadnień nie wolno było odwoływać się m.in. do dokumentów wydanych przez carską Rosję oraz do materiałów dotyczących kasacji zakonów i usuwania proboszczów.

Opierając się na posynodalnej adhortacji *Vita consecrata* Jana Pawła II, Prelegent przedstawił w skrócie, czym jest życie konsekrowane w Kościele. Wśród publikacji kwartalnika „Prawo Kanoniczne” nie mogło przecież zabraknąć także artykułów dotyczących życia konsekrowanego jako formy naśladowania Chrystusa w ubóstwie, posłuszeństwie i czystości oraz jego form, które stanowią instytuty zakonne i świeckie, a także stowarzyszenia życia apostołskiego oraz inne formy

zaaprobowane przez Kościół. Teksty dotyczące życia konsekrowanego oraz jego form można znaleźć we wszystkich działach czasopisma: źródła prawa, rozprawy i artykuły, recenzje, komunikaty i sprawozdania. W ciągu półwiecza istnienia czasopisma wydziałowego można doliczyć się ponad 90 publikacji z dziedziny życia konsekrowanego. Z 72 materiałów źródłowych zamieszczonych w kwartalniku tylko 8 dotyczyło omawianej formy życia w Kościele. Były to dokumenty w wydaniu łacińsko-polskim takich instytucji kościelnych, jak Centralna Komisja do Koordynacji Prac Posoborowych i Interpretacji Dekretów Soboru, Kongregacja ds. Zakonów i Instytutów Świeckich oraz Kongregacja Kultu Bożego. Cennym materiałem źródłowym były opublikowane dla celów dydaktycznych, tłumaczone na język polski, części Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 roku – w tym kanony dotyczące instytutów zakonnych. Przedsięwzięcie to zostało zrealizowane przez ks. Stefana Biskupskiego.

Pokaźny zbiór stanowią artykuły i rozprawy z dziedziny, która stała się przedmiotem referatu ks. Kałowskiego. W 86 tego typu publikacjach najwięcej miejsca poświęcono zagadnieniom historycznym, a szczególnie XIX-wiecznej kasacji niektórych zakonów. Jak podkreślił Prelegent, kasacja niektórych z nich nie rozbiła życia zakonnego na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim. Powstały nowe instytuty – zwłaszcza żeńskie bezhabitowe (np. serafitki, obliczanki, felicyjanki, benedyktynki i wiele innych), których historię powołania przedstawiano na łamach „Prawa Kanonicznego”.

Inna, ważna według Referenta, tematyka poruszana przez kwartalnik to posoborowa odnowa życia zakonnego w Kościele. W świetle dokumentów soborowych oraz Stolicy Apostolskiej poruszała ona kwestie dotyczące klauzury mniszek, nowe przepisy o wydalaniu z zakonów, rewizji konstytucji i innych kodeksów własnych, zarządu instytutu oraz wzajemnych relacji między zakonnikami a biskupami w kościele posoborowym.

W dalszej części swego wystąpienia ks. prof. Julian Kałowski omówił zakres publikacji dotyczących instytutów życia konsekrowanego według nowego kodeksu z 1983 roku. Najwięcej prac poświęcono formacji jako jednej z najważniejszych dziedzin życia zakonnego. Artykuły dotyczyły m.in. takich badań, jak: czas i miejsce nowicjatu, etapy formacji, zadania odpowiedzialnych za formację, miejsce formacji, współpraca między instytutami w dziedzinie formacji, warunki ważności i godziwości złożenia ślubów lub innych zobowiązań zakonnych. Pozostałe artykuły dotyczące prawa zakonnego publikowane w kwartalniku „Prawo Kanoniczne” poruszały zagadnienia dyscyplinarne (np. eksklaustracja i wydalenie z instytutu) oraz związane z apostołatem i wymiarem wspólnotowym życia zakonnego. Na zakończenie Referent stwierdził, że prace dotyczące instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, zamieszczone na łamach kwartalnika były i są cennym materiałem wykorzystywanym w upra-

wianiu prawa kanonicznego i dydaktyki kanonistycznej oraz w prosty sposób przybliżają czytelnikowi poruszane zagadnienia.

W ramach przewidzianej przez program dyskusji jako pierwszy głos zabrał ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak, podkreślając, że dokumenty dotyczące Soboru Watykańskiego II i związane z odnową soborową były publikowane w „Prawie Kanonicznym” równocześnie w języku oryginalnym (dla Kościoła był to język łaciński) i tłumaczone na język polski. Postawił on pytanie, czy istniały trudności w dostępie do materiałów źródłowych. Odpowiadając, ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański podkreślił, że w latach 60-tych nie było takich utrudnień. Uczestniczący w soborze biskupi przywozili schematy dokumentów i często zwracali się do swoich kanonistów z prośbą o ich zaopiniowanie. Ponadto Akademia Teologii Katolickiej otrzymywała (czy to w ramach pomocy dla krajów Europy Wschodniej, czy też na zasadzie wymiany) czasopisma zawierające materiały źródłowe. Nie było także żadnych problemów z dostępem do „Acta Apostolicae Sedis” czy innych czasopism takich, jak „Il Regno”, publikujących schematy przyszłych dokumentów Soboru Watykańskiego II, jak i do dokumentów Stolicy Apostolskiej dotyczących odnowy posoborowej. Jedyne trudności, jak zaznaczył ks. prof. Remigiusz Sobański, dotyczyły kwestii technicznych, które nie były tak rozwinięte jak dziś (np. nie istniały kserokopiarki czy skanery, dlatego materiały często przepisywano ręcznie).

Ksiądz prof. dr hab. Wiesław Kiwior zauważył, że publikacja bieżących dokumentów kościelnych w „Prawie Kanonicznym”, podjęta z inicjatywy ks. prof. Edwarda Szafrrowskiego, została w pewnym momencie przerwana. Zapytał o powody tej decyzji oraz czy nie należałoby zastanowić się, czy Wydział Prawa Kanonicznego nie powinien podjąć się zadania publikacji dokumentów Stolicy Apostolskiej i Konferencji Episkopatu Polski – na wzór włoskiego wydawnictwa księży sercanów, publikującego sukcesywnie, począwszy od II Soboru Watykańskiego, dokumenty Stolicy Apostolskiej i Konferencji Episkopatu Włoch.

Odpowiadając na pierwsze pytanie, ks. prof. Sobański zauważył, że publikacja źródeł prawa posoborowego w czasopiśmie naukowym „Prawo Kanoniczne” kończy się na roku 1983, a więc w momencie wejścia w życie nowego KPK, i zamyka pewien etap ewolucji prawa kościelnego. Nie potrafił natomiast odpowiedzieć na postawione pytanie, jaki wpływ na przerwanie tej inicjatywy miała śmierć ks. prof. Edwarda Szafrrowskiego. Jeśli chodzi o akty normatywne Konferencji Episkopatu Polski, są one publikowane w czasopiśmie urzędowym Konferencji. W uzupełnieniu ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski poinformował, że Konferencja wydaje powyższe akty sporadycznie i są one publikowane także w diecezjalnych biuletynach urzędowych. W sprawie zasygnalizowanej w drugim pytaniu ks. prof. dr hab. Wiesława Kiwiora, zabrał głos ks. prof. dr hab. Józef Wroczeń-

ski, który podkreślając walory ewentualnego tłumaczenia i publikowania przez Wydział dokumentów Stolicy Apostolskiej, zwrócił uwagę na potencjalne trudności związane z realizacją tego projektu: znalezienie źródeł finansowych, a przede wszystkim utworzenie zespołu osób przygotowanych merytorycznie, np. tłumaczy, gdyż realizacja takiego dzieła nie może spocząć w ręku jednej osoby.

Jako ostatni w dyskusji zamykającej pierwszą sesję głos zabrał wspomniany ks. prof. dr hab. Józef Wroczeński, który zapytał prelegentów o ewentualny oddźwięk prac publikowanych w „Prawie Kanonicznym” w Kościele polskim, w nauczaniu biskupów oraz w pracy sądów kościelnych. Opowiadając, ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański podkreślił, że posoborowe prawodawstwo kościelne publikowane w „Prawie Kanonicznym” miało ogromne znaczenie dla Kościoła w Polsce. Było cytowane nie tylko przez studentów i pracowników naukowych, ale także przez kurie diecezjalne, gdyż były to nie tylko akty normatywne z zakresu prawa kanonicznego, ale i teksty liturgiczne. Natomiast w przypadku artykułów i rozpraw Prelegent zwrócił uwagę na pewien „minimalizm” polskiego czytelnika w korzystaniu z tego rodzaju materiałów naukowych. W nawiązaniu do tej ostatniej kwestii ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski zasygnalizował, że artykuły z zakresu prawa małżeńskiego publikowane na łamach kwartalnika są cytowane w wyrokach sądów kościelnych, ale nie tylko. Dodał, że pozostałe prace były wykorzystywane przez kanonistów w różnych dziedzinach ich zaangażowań.

Na zakończenie Przewodniczący pierwszej sesji podziękował prelegentom za wygłoszone referaty, a następnie zarządził przerwę i w imieniu organizatorów konferencji zaprosił uczestników na obiad.

Drugiej sesji przewodniczył ks. prof. dr hab. Ginter Dzierżon, który zaprosił do stołu prezydialnego: ks. prof. dr hab. Józefa Krukowskiego, ks. prof. dr hab. Wiesława Kiwiora i ks. prof. dr hab. Jerzego Syryjczyka.

Podczas sesji popołudniowej pierwszy referat, zatytułowany *Relacje między państwem a Kościołem w publikacjach zamieszczonych w „Prawie Kanonicznym”*, wygłosił ks. prof. dr hab. Józef Krukowski. Prelegent we wstępie zaznaczył, że w kwartalniku „Prawo Kanoniczne” w latach 1958-2007 ukazało się około 120 pozycji dotyczących tematu referatu (68 artykułów i rozpraw, 17 komunikatów, 28 recenzji i 8 sprawozdań z konferencji naukowych). Wpływ na tak niewielką liczbę publikacji – w porównaniu z innymi dziedzinami nauki – ma fakt, iż problematyka relacji *Państwo – Kościół* nie jest w całości zakotwiczona w prawie kanonicznym. To także skutek utrudnień stosowanych przez PRL-owski system cenzury. Do tych przyczyn należy dołączyć także decyzję prymasa Polski, ks. kard. Stefana Wyszyńskiego, który zastrzegł sobie prawo udzielania zgody na publikacje z zakresu omawianej problematyki.

Przechodząc do omówienia tematu referatu, Autor zauważył, że prace publi-

kowe na łamach kwartalnika „Prawo Kanoniczne” dotyczące relacji *Państwo – Kościół* ze względu na treść i metodę, którą posługują się autorzy, można zaliczyć do trzech dyscyplin prawnych: kościelnego prawa publicznego, prawa wyznaniowego i prawa konkordatowego. Przed przystąpieniem do omówienia publikacji związanych z kościelnym prawem publicznym Autor referatu zapoznał uczestników konferencji z zakresem i rozwojem tej dyscypliny prawa, która dotyczy relacji *Państwo – Kościół* z punktu widzenia Kościoła. Największy wpływ na nowy sposób ujęcia tej problematyki bez wątplenia miał Sobór Watykański II, zwłaszcza Deklaracja o wolności religijnej *Dignitatis humanae* i Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*. Na proces przebudowy kościelnego prawa publicznego wpłynęła także posoborowa nauka papieży. Ewolucja tej dyscypliny nauki znalazła odzwierciedlenie w publikacjach na łamach kwartalnika „Prawo Kanoniczne”.

Zagadnienie świeckiej pomocy dla Kościoła w średniowieczu, a także w czasach nowożytnych przed Soborem Watykańskim II zostało omówione w obszernych opracowaniach bp. Walentego Wójcika. Zaś w kilku swoich publikacjach ks. Marian Fąka podjął próbę rewizji kościelnego prawa publicznego, na które miała wpływ ideologia liberalna. Po Soborze Watykańskim II relacje *Państwo – Kościół* ujmowano w szerokiej perspektywie odnoszenia Kościoła do świata – w świetle Konstytucji *Gaudium et spes*. Zagadnienie to zostało omówione w artykule Ireny Mierzwy. Relację Kościoła do społeczności międzynarodowej i do Organizacji Narodów Zjednoczonych ukazuje obszerne studium ks. Henryka Andrzejczaka. Natomiast ks. bp Walenty Wójcik w artykule na temat roli politycznej Kościoła wskazał na jego krytyczną misję wobec polityki oraz innych wydarzeń życia gospodarczego i społecznego narodów.

W dalszej części referatu ks. prof. Krukowski podkreślił, że postulaty soborowe dotyczące relacji *Państwo – Kościół* zostały oparte na zasadzie personalizmu chrześcijańskiego, mówiącej, iż wartością najwyższą w porządku doczesnym jest przyrodzona godność osoby ludzkiej. Temu zagadnieniu był poświęcony artykuł Prelegenta, opublikowany w czasie debaty nad przygotowaniem aktualnie obowiązującej w naszym kraju Konstytucji, który niewątpliwie miał wpływ na wpisanie do tekstu Konstytucji zasady stanowiącej, iż ponad prawem stanowionym istnieje wartość nadrzędna – przyrodzona godność osoby ludzkiej. Autorami pozostałych artykułów dotyczących omawianej kwestii są: ks. Jan Dyduch, ks. Jerzy Laskowski, ks. Tadeusz Płoski, ks. Remigiusz Sobański i ks. Tadeusz Pawluk.

W drugiej części referatu Prelegent omówił publikacje, które ukazały się w kwartalniku „Prawo Kanoniczne”, podejmujące problematykę prawa wyznaniowego, czyli dotykające relacji *Państwo – Kościół* – w ujęciu prawa pozytywnego danego państwa. Według Autora, opracowania te należy podzielić na dwie

grupy. Autorką reprezentującą pierwszą grupę, obejmującą zagadnienia prawa wyznaniowego poza Polską, jest s. Jelena Byś, która zarysowała sytuację wyznaniową w Rosji. Drugą autorką z tej grupy jest Anna Pikulska-Robaszkiewicz, która ukazała stosunki panujące między państwem a Kościołami w Grecji. Problematyka polskiego prawa wyznaniowego została przedstawiona zarówno w ujęciu historycznym, jak i współczesnym. Aspekt historyczny zagadnienia rozpatrzyli: ks. Tadeusz Pawluk, ks. Witold Jemielity, ks. Tadeusz Płoski, ks. Marian Fąka i Helena Pietrzak. Natomiast współczesne problemy prawa wyznaniowego podjęły prace Pawła Sobczyka i ks. Tadeusza Płoskiego.

W ostatniej części referatu ks. prof. Krukowski omówił trzecią dyscyplinę dotyczącą relacji *Państwo – Kościół*. Mówił zatem o prawie konkordatowym, którego przedmiotem są umowy międzynarodowe zawarte między Stolicą Apostolską a państwem w celu uregulowania sytuacji Kościoła katolickiego w danym państwie. Tematyka prawa konkordatowego, jak zaznaczył Mówca, stała się przedmiotem publikacji w periodyku „Prawo Kanoniczne” w latach 80-tych, po zrywie solidarnościowym, kiedy pojawiły się pierwsze symptomy normalizacji stosunków między państwem polskim a Kościołem katolickim. Problem wygaśnięcia konkordatu między Polską a Stolicą Apostolską z 1925 roku został nakreślony w artykule autorstwa ks. prof. Tadeusza Pawluka. Biskup Walenty Wójcik, ks. Alfred Schilf, ks. prof. Tadeusz Pawluk i ks. prof. Józef Krukowski zajęli się natomiast omówieniem założeń nowego typu konkordatów zawieranych przez Stolicę Apostolską po II Soborze Watykańskim – i to nie tylko z państwami, w których znaczącą rolę odgrywa Kościół rzymskokatolicki. Ich artykuły dotyczyły także nowego konkordatu między Polską a Stolicą Apostolską. Ksiądz prof. Krukowski podkreślił, że oprócz publikacji dotyczących ogólnych założeń prawa konkordatowego pojawiały się także prace dotyczące najtrudniejszych spraw w relacji *Państwo – Kościół*, a mianowicie: nominacji biskupów (praca autorstwa ks. Józefa Wroceńskiego), nauczania religii i szkół katolickich (artykuł ks. Krzysztofa Warchałowskiego) oraz małżeństwa konkordatowego (publikacja Jacka Wilka). Kończąc swój referat, Prelegent przypomniał, że z problematyką prawa wyznaniowego w kontekście integracji europejskiej zapoznawali czytelników „Prawa Kanoniczne”: ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański i Helmut Juros. Kwestie prawa wyznaniowego pojawiły się również w 8 sprawozdaniach z konferencji naukowych organizowanych w latach 1990-2005 przez Wydział Prawa Kanonicznego ATK/UKSW czy przez Stowarzyszenie Kanonistów Polskich.

Kolejny referat, zatytułowany: *Problematyka administracyjna, procesowa i kanonizacyjna w publikacjach zawartych w czasopiśmie „Prawo Kanoniczne”*, wygłosił ks. prof. dr hab. Wiesław Kiwior. Zaznaczył on, iż zagadnienia związane z problematyką administracyjną i procesową podejmowane przez kanoni-

stów w kwartalniku „Prawo Kanoniczne” w latach 1958-2007 można zamknąć w trzech grupach tematycznych: prawo administracyjne, prawo procesowe i prawo kanonizacyjne. Przedmiotem referatu nie była jednak ocena merytoryczna poszczególnych publikacji, ale przedstawienie zagadnień poruszanych przez autorów na łamach kwartalnika w ramach przytoczonego podziału.

W pierwszej części referatu Prelegent przedstawił artykuły z zakresu prawa administracyjnego, które dotyczyły kwestii historycznych, instytucji i procedur administracyjnych, problemów szczegółowych, prawa administracyjnego instytucji zakonnych oraz procesu spornego administracyjnego. Z zakresu historii prawa administracyjnego pojawiły się opracowania dotyczące uchwał synodu płoskiego z 1593 roku, obsadzania urzędów kościelnych w Królestwie Polskim (do powstania styczniowego), organizacji i procedur czterech sesji II Soboru Watykańskiego oraz reformy prawa administracyjnego w okresie posoborowym. Autor zauważył, że ostatnie artykuły z historii prawa administracyjnego zostały opublikowane w czasopiśmie „Prawo Kanoniczne” w 1977 roku. Przedmiotem zainteresowań kanonistów w obszarze instytucji i procedur administracyjnych była rola aktów administracyjnych w życiu i misji Kościoła oraz akt dyspensy. Natomiast w kwestiach szczegółowych prawa administracyjnego przedmiot badań dotyczył problematyki usuwania klauzuli zamieszczonej w wyroku lub w reskrypcie zabraniającej powtórzenia zawarcia małżeństwa, prawnych aspektów kościelnej aprobaty publikacji, kanonicznego uważnienia małżeństwa oraz procedury i skutków administracyjnego usunięcia lub przeniesienia proboszcza. Wśród zagadnień obejmujących prawo administracyjne instytucji zakonnych pojawiły się m.in. problemy: założenia instytutu zakonnego, zatwierdzenia instytutu na prawie papieskim, erygowania prowincji i zniesienia domu zakonnego, wyznaczania przełożonych zakonnych, zwołania i przebiegu kapituły generalnej oraz formacji i dyscypliny zakonników. W ostatniej kwestii prawa administracyjnego, dotyczącej procesu spornego administracyjnego, Prelegent wspominał o artykułach omawiających motyw i skutki wniesienia rekursu do drugiej sekcji Sygnatury Apostolskiej.

Konkludując pierwszą część referatu, ks. prof. dr hab. Wiesław Kiwior zauważył, iż na łamach kwartalnika „Prawo Kanoniczne” nie pojawiały się rozprawy naukowe dotyczące rekursu hierarchicznego, pozahierarchicznych sposobów rozwiązywania sporów administracyjnych oraz kwestii odszkodowań z tytułu konkretnego aktu administracyjnego powodującego szkodę adresata.

W dalszej części referatu ks. prof. Kiwior poruszył zagadnienia z prawa procesowego, które można ująć w sześciu grupach tematycznych: historia powszechnego kościelnego prawa procesowego, historia kościelnego sądownictwa w Polsce, postępowanie sądowe w ogólności, proces sporny, proces o nieważność

małżeństwa i orzecznictwo Roty Rzymskiej. Autor referatu w formie syntezy przedstawił publikacje, umieszczając je w wyróżnionych działach tematycznych. W gremium kanonistów podejmujących badania z zakresu prawa procesowego niewątpliwie największym zainteresowaniem cieszył się problem procesu o nieważność sakramentu małżeństwa. Oprócz dwóch tekstów relacjonujących reformę tego procesu, większość prac dotyczyła kwestii szczegółowych takich, jak: podstawy procesu o nieważność małżeństwa, przebieg postępowania sądowego, apelacja, indulty w zakresie postępowania sądowego o nieważność małżeństwa oraz praktyka sądowa.

W ostatniej części swej wypowiedzi ks. prof. Kiwior omówił zagadnienia prawa kanonizacyjnego, które można zakwalifikować do czterech działów tematycznych: kwestie historyczne, prawo kanonizacyjne materialne, prawo kanonizacyjne formalne i polskie sprawy kanonizacyjne. Prelegent zauważył, że najwięcej publikacji dotyczyło kanonizacyjnego prawa formalnego, a przedmiotem badań autorów były kwestie ogólne: przygotowanie do procesu, osoby biorące udział w procesie na etapie diecezjalnym, procedura, środki dowodowe oraz postępowanie dotyczące męczeństwa i heroicznego cnót.

W konkluzji referatu Referent stwierdził, że ze względu na dość szeroką problematykę prawa administracyjnego, procesowego i kanonizacyjnego w artykułach nie pojawiają się zagadnienia oblegane, cieszące się największym zainteresowaniem piszących, co sprawia, że publikacje dotyczące problematyki tego referatu stanowią pewną usystematyzowaną całość.

Ostatni referat, wygłoszony przez ks. prof. dr. hab. Jerzego Syryjczyka, nosił tytuł: *Zagadnienia prawa karnego w świetle publikacji w kwartalniku „Prawo Kanoniczne”*. We wstępie Prelegent podkreślił, że w ciągu 50 lat istnienia „Prawo Kanoniczne” wniosło do kanonistyki bardzo bogaty naukowo i stosunkowo liczny materiał z zakresu kościelnego prawa kanonicznego. Niewątpliwie była to zasługa, jak zauważył ks. prof. Syryjczyk, ks. prof. Mariana Myrchy, wybitnego specjalisty tej dyscypliny prawa kanonicznego, długoletniego redaktora naczelnego kwartalnika oraz dziekana Wydziału Prawa Kanonicznego ATK.

Zagadnienie kościelnego prawa karnego w publikacjach na łamach czasopisma wydziałowego zostało przedstawione w ujęciu historycznym oraz merytorycznym. Są także, jak zauważył Prelegent, artykuły, które ze względu na poruszoną w nich problematykę trudno zakwalifikować jako opracowania o charakterze historycznym czy *sensu stricto* z zakresu prawa karnego. Wśród badań najczęściej podejmowano pojęcie winy jako koniecznego warunku odpowiedzialności karnej. Zagadnienie to zostało wszechstronnie ukazane przez ks. prof. Mariana Myrchę w jego niedokończonej monografii zatytułowanej *Problem winy w karnym ustawodawstwie kanonicznym*, obejmującej ponad 450 stron. Jak zaznaczył Pre-

legent, wiele kwestii poruszanych w tym opracowaniu nie straciło na ważności i po promulgacji KPK z 1983 roku są nadal aktualne. Natomiast ks. prof. Marian Żurowski w swym artykule podjął zagadnienie winy w aspekcie historycznym.

Inny obszar badań podejmowanych przez ks. prof. Mariana Myrchę to ten związany z zagadnieniem kary, obecnym w trzech obszernych opracowaniach dotyczących ekskomuniki, interdyktu i suspensy. Kwestii sankcji karnej dotyczyły także artykuły poświęcone depozycji i degradacji oraz pozbawienia prawa noszenia stroju duchownego.

W dalszej części swego wystąpienia, biorąc pod uwagę czas wypowiedzi, w którym musiał się zmieścić z wygłoszeniem referatu, ks. prof. dr hab. Jerzy Syryjczyk ograniczył się do zasygnalizowania problemów związanych z reformą kanonicznego prawa karnego, poruszanych na łamach kwartalnika „Prawo Kanoniczne” w dwóch artykułach. Pierwszy z nich: *Animadversiones ad Schema „De iure poenali canonico”*, którego autorem jest Pio Ciprotti, przedstawia główne założenia reformy kościelnego prawa karnego zawarte w projekcie z 1973 roku. Natomiast autorem drugiego opracowania (*De lege ferenda in iure poenali canonico animadversiones*) jest ks. prof. Marian Myrcha. Prelegent przybliżając uczestnikom konferencji treść obu wspomnianych prac, skoncentrował się na dokładnej analizie merytorycznych uwag i propozycji dotyczących reformy kościelnego prawa karnego zgłaszanych przez tych dwóch wybitnych kanonistów po ukazaniu się schematu z 1973 roku.

Po referacie ks. prof. Syryjczyka odbyła się dyskusja. Ksiądz prof. Dzierżon, przewodniczący sesji popołudniowej, nawiązując do tematu konferencji zorganizowanej dla uczczenia 50-lecia istnienia „Prawa Kanonicznego”, zapytał o genezę kwartalnika.

Odpowiadając, ks. prof. Syryjczyk wyjaśnił, że w 1954 roku wraz z likwidacją przez władze państwowe Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego poprzestano na wydawaniu przez ten Wydział czasopisma naukowego zatytułowanego „Polonia Sacra”. Wówczas ks. prof. Marian Myrcha kontynuował redagowanie powyższego czasopisma na Wydziale Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej, uczelni założonej w 1954 roku. Po interwencji ks. kard. Stefana Wyszyńskiego, przypominającej, że ów periodyk jest własnością krakowskiego środowiska teologicznego, Wydział Prawa Kanonicznego ATK zaczął zabiegać o prawo do wydawania własnego czasopisma naukowego. W celu uniknięcia polemik i konfliktów z ówczesną władzą oraz otrzymania szybkiej zgody na jego wydawanie starano się wybrać dla czasopisma taki tytuł, który nie budziłby zastrzeżeń władz państwowych. Nowy periodyk otrzymał więc tytuł „Prawo Kanoniczne”. Zastanawiano się, czy tytuł powinien brzmieć w języku polskim, czy łacińskim – jako „Ius Canonicum”, biorąc pod uwagę łaciński tytuł czaso-

pisma „Polonia Sacra”. Ostatecznie zdecydowano się jednak na używanie nazwy w języku polskim. W taki oto sposób w 1958 roku zaczęto redagować i wydawać „Prawo Kanoniczne”, a ks. prof. Marian Myrcha został jego założycielem i pierwszym długoletnim redaktorem naczelnym. Z założenia, jak zaznaczył ks. prof. Syryjczyk, periodyk miał się ukazywać z częstotliwością kwartalnika, jednak z braku odpowiedniej liczby artykułów od początku swego istnienia jest wydawany z częstotliwością półroczną – w formie podwójnych numerów.

Ks. prof. dr hab. Józef Wroceński, odnosząc się do referatu dotyczącego zagadnień prawa karnego w świetle publikacji w kwartalniku „Prawo Kanoniczne”, poprosił Autora referatu o wyjaśnienie, jak ks. prof. Marian Myrcha tłumaczył postulat odejścia od domniemania winy w kontekście kar *latae sententiae*.

W odpowiedzi ks. prof. Syryjczyk zaznaczył, że ks. prof. Myrcha sporo pisał o karach *latae sententiae*, ale w jego artykułach trudno znaleźć bezpośrednią odpowiedź na postawione pytanie. Częściowo wyjaśnienia można udzielić na podstawie jego wykładów: otóż karę *latae sententiae*, będącą specyfiką tylko Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego, osoba zaciąga automatycznie z chwilą popełnienia konkretnego przestępstwa, stając się jednocześnie przestępcą, oskarżycielem i obrońcą własnej osoby oraz wydaje na siebie wyrok i jest równocześnie egzekutorem kary. Specyfika tej kary kościelnej polega na tym, że przekraczający normę karną musi sam w swym sumieniu uznać, że jest winien oraz że ma pełną poczytalność i wolność przy przekraczaniu normy obłożonej karą *latae sententiae*. Przy tego rodzaju karach nie ma domniemania winy, ponieważ wyrok wydaje ustawodawca i sprawca zaciąga karę pod warunkiem, że przestępstwo zostanie popełnione z pełną poczytalnością i świadomością.

Na zakończenie dyskusji Ksiądz Dziekan prof. dr hab. Józef Wroceński dokonał podsumowania sympozjum, wyrażając najpierw wdzięczność dla śp. ks. prof. Mariana Myrchy, założyciela kwartalnika „Prawo Kanoniczne”. Należy z dumą podkreślić, że czasopismo naukowe Wydziału Prawa Kanonicznego ATK/UKSW wielce zasłużyło się dla polskiej kanonistyki, publikując materiały będące przedmiotem zainteresowania nie tylko pracowników nauki zajmujących się zagadnieniami prawa kanonicznego i innych dyscyplin prawa, ale także osób zatrudnionych w administracji kościelnej, szczególnie w sądach kościelnych. Z materiałów publikowanych w „Prawie Kanonicznym” korzystają także studenci, pogłębiając swą wiedzę oraz pisząc prace dyplomowe.

Ksiądz Dziekan podziękował prelegentom za trud przygotowania i wygłoszenia referatów, zaznaczając, że tematyka referatów nie obejmowała wszystkich zagadnień poruszanych na łamach kwartalnika „Prawo Kanoniczne”, lecz dotyczyła tylko wybranych kwestii – przede wszystkim tych, które cieszyły się największym zainteresowaniem wśród autorów publikacji. Zapewnił również, że referaty wygłoszone

podczas sympozjum ukazać się w najbliższym numerze kwartalnika, aby tematyka tego spotkania naukowego, zorganizowanego z okazji złotego jubileuszu „Prawa Kanonicznego”, mogła stać się znana szerszemu gronu kanonistów polskich.

Zamykając sympozjum, Ksiądz Dziekan podziękował przewodniczącym obu sesji, uczestnikom dyskusji oraz wszystkim obecnym za wzięcie udziału w konferencji.

ks. Marek Stokłosa SCJ

SPRAWOZDANIE ZE ŚNIADANIA NAUKOWEGO POŚWIĘCONEGO OCHRONIE DANYCH OSOBOWYCH W STREFIE SCHENGEN

W dniu 28 stycznia 2008 r. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych Michał Serzycki oraz Rektor Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. L. Koźmińskiego prof. dr hab. Andrzej K. Koźmiński zorganizowali w Wyższej Szkole Zarządzania i Przedsiębiorczości im. L. Koźmińskiego w Warszawie śniadanie naukowe „Ochrona danych osobowych w strefie Schengen”.

Okazją do spotkania naukowego był obchodzony 28 stycznia Dzień Schengen. W dniu 14 czerwca 1985 r. w Schengen w Luksemburgu został zawarty układ o stopniowym znoszeniu kontroli granicznej między państwami jego sygnatariuszami tj. Belgią, Francją, Holandią, Luksemburgiem i Niemcami. Działania z Schengen doprowadziły do zniesienia kontroli na wewnętrznych granicach państw członkowskich obszaru Schengen oraz do ustanowienia jednolitych zasad kontroli na granicach zewnętrznych w zakresie wspólnej polityki wizowej i wdrożenia działań towarzyszących, które umożliwiają zniesienie wewnętrznych kontroli granicznych. Działania te mają bezpośredni wpływ na życie obywateli w ramach swobodnego przepływu osób.

Zainteresowanie Generalnego Inspektora Danych Osobowych problematyką Układu z Schengen wynika m.in. z faktu, iż Układ ten stał się podstawą Konwencji zawartej w dniu 19 czerwca 1990 r., na mocy której utworzony został System Informacyjny Schengen (SIS). Celem działalności SIS jest pomoc policji i organom celnym w wymianie informacji na temat osób przekraczających granice państw stanowiących strony porozumienia. Konwencja zawiera szczegółowe regulacje dotyczące zasad gromadzenia, przechowywania i udostępniania danych osobowych. Określa także zakres, w jakim dane mogą być przetwarzane dla realizacji celów wskazanych w Konwencji.